

# KARYS

Eina sykį į savaitę.

Kaina: 3 mėn. 10 auks.,  
6 mėn. 20 auks., 12 mėn.  
35 auks. Atskiri numeriai  
— 80 skatikų. —

Adresas: Krašto Apsau-  
gos Ministerija. „Kario“  
— Redakcija. —

Nr. 4 (88)

Kaunas, 1921 m., sausio mėn. 27 diena.

III metai.

## Skaitytojau kareivi!

Atsidėjęs perskaityk kelis iš eilės „Kario“ numerius, gerai pagalvok ir ėmęs parašyk Redakcijai, kas nepatinka, ko norėtum pasiskaityti savo laikrašty ir kurie klausimai rūpi.

## Kareivi!

Jei ką fronte pastebėjai ar sužinojai apie priešą, jei matėi ar girdėjai kokį atsitikimą kareivių gyvenime, jei beskaitydamas knygą radai naudingą patarimą, nurodymą, jei gamta, gyvenimas, žmonės iškėlė gražių minčių, vaizdų — imk ir parašyk **K A R I U I**. Del kalbos ir rašybos nesivaržyk: pati Redakcija parengs raštą spaudai.

## Skaitytojai!

Jei jūs, norėdami pasialškinti kokį nors klausimą, rašote mums laišką ir norite gauti atsakymą paštu, tai įdėkite 50 sk. pašto ženklą.

## Padėka I.

Marijampolės N. P. Š. P. M. Vargdienių Seselių Vienuojių Kalėdų Šventėms atsiuntė 2-ai batarejai dovanų:

1) tris šimtus (300) individualių valgomųjų daiktų daktelių; 2) tūkstantį penkis šimtus paperosų (1500 p.); 3) šimtą dvidešimtį (120) žaliais bruknių lapeliais padabintų plėtukų; 4) širdinga Švenčių pasveikinimo laiška.

Sesucių rūpestingomis rankelėmis gražiai sutaisytos gausios dovanos ir nuosirdūs pasveikinimo žodžiai padarė į mus, batarejos karius, gilius įspūdžius ir sukėlė jaukų Kalėdų šventės šilumą. Todėl su pagarba patenkinti atlieka savo malonius padėkos pareigas ir už viską batarejos vardu prašau Vienuojių Seselių priimti mūsų kareivių ačiū.

2-os batarejos Vadas

Kap. Uogintas

## Padėka II.

Iš Vyriausiojo Lietuvos Gynimo Komiteto Kalėdoms 2-ai batarejai atsiuntė dovanų:

1) a) princo Alberto — 130 dežučių, tabako; b) naminio — 35 svar. c) užsieny dežių — 10 št., 2) sigaretų ir paperosų — 860 št., 3) kojinių — 26 poros, 4) pirštinių — 37 p. 5) rankšluosčių — 20 pusių, 6) lašinių — 71 gabalas (gabalas kiekvienam kareiviui), taipgi gauta iš Marijampolės Gynimo Komiteto sūrių, lašinių ir kumpių dėžė.

Visiems pasidarbavusiems dovanų pagaminime ir pristatyme jų į batareją, batarejos karių vardu, taria širdingą ačiū.

2-os batarejos Vadas

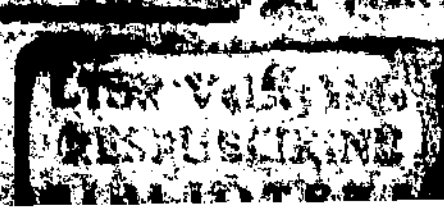
Kap. Uogintas

## „Broliai“ su kilpa.

Aš, kaip senai tarnaujantis Lietuvos Karluomenėje, mūsų kariuomenės tarpe esu pastebėjęs labai daug visokio plauko žmonių, kurie labai metosi akis tuo, kad visuomet apsimeta kareivių užtarytojais, prie-teliais.

Ziūrėk, kur nors koksai tai tipas įsiknisa tarp kareivių, nors ir labai sunkiai lietuviškai mokėdamas ir lauko liežuvį: „Jūs kareiviai vargdieniai, kovojate už buržujus, jūsų valdžia blogai jus aprūpina, apleidžia žydais, viską prageria, vot Lenkijoje visai kitaip yra“. Arba vėl kitas tipas dairydamsis aplink pradeda taipgi panašiai peikti mūsų valdžią nurodydamas net faktų atsitikimą ir gali gali pradeda piešti ir girti bolševikų rojų. Užtek į krautuvę nusipirkti degtukų ir čionai kol tau koks pasaulio klaidūnas paduos degtukų ar tai kita ko, visados tikslaus, kas girdėtis kariuomenėje, nuo savęs taipgi išpeiks mūsų tvarką ir išgirs būtinai Maskvos tvarką.

Ziūrėk, kur nors kuopoje, koksai nei tai rusas, nei tai žydas pradeda balsiau skaityti kokį tai niekam nematyta „Naują Laikraštį“, kuriame, anot skaitytojo, parašyta gryniausia tiesa, nes mūceta laikraštį leisti komunistai. Ir žinoma, minėtame laikraštyje kartais ir ištikruju yra aprašytas koksai nors faktas atsitikimo, bet prie to fakto yra pridėta dar pusė slykščiausio prasimanymo. Minėtame laikraštyje taipgi pirmoje vietoje užtaria kareivius, kad valdžia ir karininkai kareivius skriaudžia, o gali gali žinoma, peria savo bolševikų kromelį. Ir visai minėtą asmenys ir laikraščiai, kaip susitarę pirmiausia apsimeta užtarytojais, paskui jau peikia mūsų valdžią ir tvarką, o pagaliau peria „kromelį“. Viskas giško sau būtu tegul sau pats kas to nori, nes joms balsas į dangų neina, o mūsų kareivius ir ragavome bolševikų nelaisvę ir laisvę, o mes ir visos juknisa ne iš pasidomėjimo, bet



617

savu sprandū, vijome iš savo tėvyne kaip didžiausias priešus, net gyvasti savo aukodami. Do, do to, kas jau buvo, rodosi, neturėtų atsirasti tarp mūsų, nes ne, kurs galėtų patikėti, kad kieno nors „krovinys“ būtų geresnis. Bet kur tau, randasi ir labai daug „vasirdžių“ — ne tik tiki, bet ir pritariantys užtarėjams. Man rodosi, kad jeigu kas nors pradėtų šmežti kieno nors tėvą, motiną ar kitą, kas krie mums yra artymi ir mylimi, už kuriuos mes atiduotume net gyvybę, ne vienas iš mūsų neduotų, ne išsiųstų tokiam niekšui, o kitas karštesnis, neišsiųstų, ir pamokytų. O kas dažnai mačiau visokio plauko „priešų“ agentus, kurie kiekviename žingsnyje įžeidžia mūsų garbę, niekina mūsų šalį, veikėjus, tuos, kurie rusų caro taktikais jau kovojo už tai, kad mes būtume laisvi, neužmirštume savo tėvų kalbos ir jokios balseybės Sibiro katorgos neatšaldė jų įdėjos. Atminkime, kareiviai, kad visi mūsų priešai nepajėgdami mus pavergti, apsimeta mūsų „broliais“ užtarėjais, nori mus suklaidinti, peikdami mūsų tvarką ir valdžią, kurią mes patys neseniai išrinkome. Ir ištikrųjų reikia būti didžiausiam lengvatiškiui, kad patikėti j tai, kad mūsų pačių rankomis pastatyta ir krauju nušakstyta tvarka yra blogesnė, negu ta, kuriuos mes neseniai išvijome. Ir ateityje turėsime kovoti.

Taigi šiuokime iš savo tarpo visus tuos, kurie save giria, o mus peikia, nes jie viena ranka mus glosto, o antroje laiko kilpą mums pasmaugti.

Kareivis B o b u l i a.

## Lietuvių karių Rumunų fronte organizacijos apžvalga.

(2 Nr. 1019)

### Pranešimai atstovų iš vietų.

I. Gydytojas Kaunas praneša, kad lietuviai būdami išblaškyti, negali būti aprūpinti dvasios reikalais, dėl to jo rinkikai įsakė reikalauti:

- 1) Sutraukti lietuvius į didesnes kuopas.
- 2) Reikalauti nuo Laikinosios Valdžios Lietuvos nepriklausomybės jau dabar.
- 3) Reikalinga suleisti lietuvius mokyklai kaip antai M. Yčo gimnazija, kur dar nevisas mokslas yra dėstomas lietuvių kalba.

II. Karo Technikas Drangelis Bronius skaito pranešimą šio suvažiavimo nuo Odosos lietuvių „Aušta anšrelė“. Spinduliai sklaidžias per tėvynės girias, pievas ir laukus.

Sukilkite Lietuvos Vyšiai, Gedimino ainiai!

Činkite tėvynės laisvę ir garbę!

Teveda visus į vienybę — prabochus, strimius!

Valiol nepriklausoma Lietuva!

Pirmininkas Trimakas.

Sekretorius Drangelis.

III. Karo kapellonas Jovarovskas nupiešė pastgalėtina išblaškytų kareivių lietuvių po visą frontą padėtį; jie būdami po kelis metus tarp sveikimo, net savo brangią tėvų-berčių kalbą užmiršta. Mano rinkikai įsakė reikalauti įkurti tautinę armiją visokios ginklų rūšies ir pripažinti kuo greičiausiai Lietuvos nepriklausomybę.

IV. Draugas Vilkas Pranas praneša:

„Aš esu atstovas nuo kuopos „Liet. Kar. Sąj.“ prie Štabo IV armijos, paminėjęs turu trumpai pranešti apie mūsų kuopos organizaciją. Birtelio 26 d. Baidoso mieste buvo sušaukta lietuvių susirinkimas, busime pristatė prie „Liet. Kar. Sąj.“ Birtelio 20 d. Baidoso mieste kuopos ir sąjūdo tarybų susirinkimas.“

„Jei komitetas, kurį nariai, bei komitetas Pirmosios dalies savo apgyvendimo, kaip ir patarė visus mūsų organizacijos sąjūdo protokolu. Tada būdu mūsų kuopa tik ką gimė, pastojų“

Paskiau sutikau draugą — vargšą — ir pradėjome galvoti, kaip iš mūsų kuopos turim turu pridėti, kad draugas neturėtų labai darbius vyras. Dabar, kaip ir m. 1920 m. d. mūsų kuopa gerai gyvuoja: nariai yra 40, o dar vis prisidėjo. Materialė kuopos padėtis labai patvarkyta: buvo kasol turim 200 rublių, šio atvežio reikalo tarti olo kunigui Medriui, kuris už 2 mėnesius šio mokesčio įnešė 100 rublių.“

Mūsų kuopa man prisakė: 1) Kovoti dėl Lietuvos nepriklausomybės. 2) Reikalauti idant kareivių šeimynoms, likusioms Lietuvoje, būtų išduodama pašalpa (pajokas) su visų draugų kareivių šeimynomis. 3) Kuo greičiausiai baigti karą. 4) Stovėti prieš tapūškų pulkų steigimą.

Atstovai: Skėvalas, Butėnas ir Kamantavskas praneša, kad jų rinkėjai įsakė „stovėti prieš lietuvių pulkų organizavimą“.

Atstovas Sabalis skaito savo rinkėjų įsakymą: 1) Prašyti Lietuvos Pildomojo Komiteto Rumunų fronte, kad jis pasirūpintų per Laikinąją Vyriausybę nustatyti pastovų susižinojimą su užimta Lietuva. 2) Prašyti „L. P. K. R. fr.“, kad nustatytoji valdžios pašalpa kareivių šeimynoms, pasilikusioms Lietuvoje, būtų išduota tiems kareiviams, arba po karo būtų atiduota šeimynoms už visą laiką.



## Tolimųjų Rytų atgarsis.

Daug, daug ko pergyventa mūsų brangioj Tėvynei, daug sunki sudėta ant jos laisvės aukuro ir dar vis aukojama. Ten mūsų tikri broliai pakeldami ir skurdą ir vargą su Karšta meile gina mūsų tėvų žemę.

Bet mes?.. Mes Tolimojo Sibiro lietuviai prie jų negalime kol kas prisidėti... O kaipgi skaudul — Ar mes būtume lyg kokie tėvynės išgamos — klajūnai, nenorinti nė kiek pavargti savo šalies laisvės reikalais?.. Mes norime, trokštame tik sėpantiotos mūsų rankos, kojos...  
Ir klausime savęs: kuo gi mes atsilyginsim tiems, kurie dirba už mus?!

Tikėtai mes ir labai kentėjame, kai išgirstame tėvynės skriaudą, kai priešai ima vėl iš naujo draskyti jos apgyjusias žaizdas, mes ir taip pat džiaugiamės, kada ir tėvyne išgirstame savo iškovojimą po didelių vargų laimėjimais. Tuo tarpu, tuo yiskas baigiasi. Kada gi ateis toji brangi, taip senai laukiama diena, kada atsidarys visos užtvaros, kurios dabar kliudo — iškliks mūsų savo gimtinė!.. O!.. Kaip kvailumo...  
O r k l a n i s k i a:

Harbin. Lapkričio 14 d. 1920 m.



P. V. Būdvytis-Svyrūnėlis.

Sau šama medžiai, šama vis...  
Mūsų šama tarp jėgal, jėgal...  
Per šamras šamras, šamras...  
Šamras šamras, šamras...  
Kai saulė leidžias ir šamras...  
Nacina prieglobtis šamras...  
Kūpija šamras tarp liūdna...  
Verkiu, šamras šamras...

Užmigs pasaulis... Nemirėsi  
Miegas prabėgusias dienas...  
Tik medžiai, lapai jų šlamės  
Sunkiasias ilgesių dainas...

Kit kart šlamėjo jie linksmi, —  
Dar menas ta šventa naktis, —  
Kur nuo vyfingieji džaugsmal?  
Jų vieta užskleidė mirtis...

Jie šlama naktį; ar nušvie  
Sklaustai laimužės kupinam?  
San šlama medžiai, šlama vis  
Jie šlama verkiančiam liūdnam...

Brzda, 1922 m.



## Ką kiekvienas kareivis turi žinoti apie artileriją.

(Tasas 3 Nr.)

### B) Sunkioji lauko artilerija.

Lig šiol kalbėjome apie lengvą lauko artileriją. Kadangi šiame kare daugiausia buvo pozicinės kovos, artilerijai tekdavo nugalėti įtvirtintus taikinius, todėl žymiai išsivystė lauko sunkioji artilerija, kuri iki to laiko buvo naudojama tik tvirtovių kare. Lengvųjų lauko patrankų ir gaubicų dydis ir veikimas pasirodė neužtenkanti lauko iš betono ir geležinio padarytų priedangom nugalėti per menkos. Lengvųjų lauko granatų veikimas apšaudant plieno skydais šarvuotas patrankas buvo mažai sėkmingas, teko griebtis didesnių kalibrų ir stipresnių sprogimo įrankių. Naujas kovos būdas parodė reikalingą apšaudyti daiktus, kurie randasi toli už fronto ir čia lauko lengvųjų patrankų tolymas 7—8 km. jau pasirodė per mažas.

Tai visa pagamino reikalingą sudaryti ir padidinti sunkios artilerijos skaičių. Iš karto lauko karui buvo būtinose valstybėse pritaikomos tvirtovių ir šarvuotų laivų patrankos, paskia pradėjo formuoti tos artilerijos atskiras dalis, jas aprūpindami naujomis patrankomis.

Sunkiosios artilerijos uždaviniai labai įvairūs: jai tenka naikinti tvirtas priedangas, daužyti įvairių rūšių patrankas ir t.t. Todėl jos bendra žymė — tai didesnis, negu lauko lengvos artilerijos, kalibras (vamzdžio diametras). Dideliam tolymui pasiekti šaudant lėkštai reikia padidinti kalibrą. Didinant kalibrą sunkiojoje artilerijoje pasiekta tokio tolymo, kokio iki šiol dar nežinojo. Taip pv. vokiečiai apšaudė Dunkierke iš 38 Rl. tolymo, o paskiau visą pasaulį žaibu aplėkė žinia, kad paslaptina vokiečių patranka mėto savo granatas į Paryžių iš tolymo 120 kilom.

Taipogi stačios trajektorijos patrankos privalo turėti didesnį kalibrą, kad sviediniai galėtų permušti betono ir geležies priedangas.

Lėkštų trajektorijų arba toli šaudančių patrankų tarpe randame kalibrų iš 10, 13 ir 15 santimetrų; tai yra naujausios lauko patrankos, suprojektuotos ir padarytos jau karo metu. Savo sudėtimi jos primena lengvą lauko patranką.

Tos patrankos pirmiausia taikomos už fronto taikinių apšaudymui pv. stabų, geležinkelių mazgų, sandėlių ir t.t. ar veikti į užpakalinius priešų ryšius. Stačios trajektorijos patrankos skirstomos į gaubicas ir moryras. Moryros turi trumpą vamzdį ir sviedinius išmeta labai stačiai. Jomis naudojasi artilerijai tikrai už fronto taikinius, kurie net gaubica, jos nepasiekia, o moryros, dėl mažo lėkšties tra-

jektorijos, negali pasiekti ir be to, naudojasi naitindami lauko ir tvirtovių įtvirtinimus. Sunkios gaubicos, kaip ir lauko gaubicos sviediniai leidžia stačią trajektoriją, bet vamzdžio ilgumo ir trajektorijos lenktumo žvilgsniu, ji užima vietą tarp patrankos ir moryros.

Iš stačių trajektorijų patrankų dažniausiai sutinkame 15 sm. gaubicą ir 21 ir 24 sm. moryras. Be tų patrankų dar yra didesni kalibrai, jų tarpe daugiausia žinoma vokiečių 42 sm. moryra ir austrų 30,5 sm.

Iš toli šaudančių patrankų daugiausia žinomos 10 ir 15 sm., taipgi vokiečių 38 sm., iš kurių apšaudė Dunkierke, Austrų nauja 10 sm. patranka.

Aišku, kad kalibro padidėjimas surištas su dideliu patrankos sunkumo augimu. Dėlto tos patrankos pervežimas reikalauja sunkių, stiprių arklių ir net padalijimo į kelias vežimus (vamzdį ir įfetas sudaro atskirus vežimus). 15 sm. vokiečių gaubica ir 10 sm. patranka vežamos dar vienu vežimu, kitos jau turi būti dalijamos ir į vieną vežimą linkosij 10 arklių. Dar sunkesnes veža automobiliais traktoriais ir geležinkelių vagonais. Būdamos labai sunkios tos patrankos reikalauja daugiau laiko, kad jas prirengti šaudymui, ypač daug laiko užima pastatymas ant tam tikros platformos. Visos kariuomenės stengiasi padaryti sunkiąją artileriją kaip galima paslankesnę ir reikla pripažinti, kad vokiečiai ir austrai tuo atžvilgiu pasiekė labai daug. Pavyzdžiui žinoma, kad austrų 30,5 sm. moryra susieja su pėstininkais ir labai blogais keliais.

Sunkioji artilerija dalijasi į pulkus, batalionus ir baterijas. Paprastai baterijoje 4 patrankos, ir tam tikras, didesnis negu lengvos artilerijos skaičius, vežimų. Bet dažniau baterija turi 9 patrankas ir atitinkamą skaičių vežimų.

Prieš šį karą prie vokiečių korpuso priklausė vienas sunkių gaubicų batalionas, kaip lauko sunkioji artilerija, be to ištikus reikalui priskiriamos kitų rūšių gaubicos ir moryros. Apskritai karo metu buvo padidintas sunkiosios artilerijos skaičius.

Patrankų krautis — šrapnelė ir granata, stačios trajektorijos patrankos — tik granata. Šaudymo ir veikimo būdai yra panašūs į lauko lengvosios artilerijos, tik, žinoma, reikia neužmiršti, kad drauge su kalibru auga ir šaudymo sėkmingumas ir patrankų šaudymo tolymas. Tas turi įtakos į tų patrankų vartojimo būdus kare. Dar reikia pažymėti, kad granatų sprogstančios medžiagos stiprios užtaisės dėliai, skevelėros veikia ir į užpakalį, už tai sunkioji artilerija rūpinasi, kad sviediniai kristų už taikinio.

### Patrankų gadinimas.

Gerai ir drąsiai pėstininkų daliai nekarta pastalko paėmū prieš bateriją, tada skubiai reikia tas patrankas nuvežti į užpakalį. Jei stoka arklių ar taktikos apyvokos (pv. paėmtas pozicijas priversti atiduoti atgal) neleidžia to padaryti, tada reikia pasirūpinti paėmtas patrankas sunaikinti, ar mažiausia taip sugadinti, kad ilgą laiką priešas negalėtų jomis naudotis.

Kareiviui, kuris netino patrankos konstrukcijos, tai nelengvas dalykas. Jam šimti spyna ne visados pasiseks. Jei kokiam vikriam kareiviui pasisekė tai padaryti, reikia spynos paėmti su savim, užkasti arba pastardinti. Toliau reikia paėmtas patrankas sugadinti ar ne mažiau paėmti taikymo prietaisus. Būtinai paėmtoje vietoje visados rasti dirgų dirgų ar šiek tiek geresnis galima pagadinti gyvintus, žvėrus ir spynos paėmti ir t.t. Jei yra tikimybė, negu paėmti atitinkamą dalį, net patalpinant patrankas į angas, ar kitas panašias vietas, kuriose jos būtų saugios, o priešas negalėtų jomis naudotis.

Jeį paėmusieji patranką pėstininkai turi sprogtančios medžiagos (ekrozito, pyraksilino, dinamito), tai reikia užtaisą įkišti į vamzdį ir išsprogdinti. Pagadinti vamzdį galima dar tokiu būdu: užkišti jo galą ir iššauti paprastu sviediniu, geriau granata. Taipogi įkišus keletą rankinių granatų ir jas susprogdinus. Jei sprogtančios medžiagos nėra, reikia pagadinti nos ratalai, išmušus bent keturius stipinius arba ištraukę žerdekininkus ir šrubus.

Tie visi būdai gali tik neilgam trukdyti priešui naudotis tomis patrankomis. Visados geriausioji priemonė—tai išvežti paimitas patrankas ir dėzes.

## Kas klausia, tas neklusta.

1. Kasdieną gaunam daug klausimų, kurių skaičius vis auga ir auga. Būtų gera, kad tie klausimai būtų svarbiai, turėtų karo gyvenimo reikšmės. Bet to nėra: skaitytojai kartoją senai aiškintus, senai atsakytus klausimus. Kad mums nereikėtų gaišti aiškinant, o skaitytojams—nuobodžianti skaitant, atšakinsim tik į svarbius klausimus ir tik į tuos, kurių dar nėra aiškina.

2. Kas skaitytojų, rašydamas Redakcijai klausimą, nepasirašys tikros savo pavardės, vardo ir neturėdys adresu, tiems visi neatsakysime.  
Redakcija.

Kls.

Sužeistas kareivis ir paleistas atostogų sveikatos pataisymui daugiau kaip dviems mėnesiam, paskui grįžęs į dalį, ar gauna algą nustatytą norma kareiviui, ar ne?

Kareivis.

Ats.

Paleistas atostogų kad ir daugiau kaip 2 mėnesiam gauna algos tik už du mėnesius, sugrįžęs gi į dalį, gauna algą, kokia nustatyta.  
Red.

Kls.

Gerbiamoji Redakcijai

Nuosirdžiai prašau atsakyti man į šiuos du klausimus:

1. Ar Steig. Seimo įstatymu, visai yra uždrausta žemės pirkimas ir pardavimas? Išveigimui ūkio skaldymo ir kadangi mano sesers jaunikis yra bežemis, tai ateinančią pavasarį norėčiau nupirkti jai (seserei) nedidelį ūkį daliai (apie 10 deš.). Bet gal būtų dėl to įstatymo nebus galima?

2. Žydai pas mus Lietuvoje naudojami lygiomis piliečių teisėmis; be to jie turi ir savo tautinę autonomiją, į kurią lietuviai nesikiša. Toliau, galima pastebėti duodamų jiems ypatingų palengvintųjų, pav.: kariuomenėje—paskyrimas mažne 2/3 ja skaičiaus nerikiuotėn, sodžiujė — paluosavimas jų šventadieniais nuo pastorių, miestuose gi tik linksmat gyvena ir „geštelus“ varo, mokedami, palyginamai, nedidellus mokesnius. Ar nebus tai jiems jau privilegija, atsimeinant, kad ūkininkai atlieka visus žygius valdzios reikalais ir yra apkrauti palyginamai didellais tiesioginiais ir netiesioginiais mokesniais ir rekvizicijomis?

Su pagarba J. Sodietis.

Ats.

1. Steig. Seimo įstatymu uždrausta tik pirkti žemės dangu, kaip 20 dešimtinų; taigi, jeigu sesers jaunikis bežemis, jis gali pirkti tik nedaugiau, kaip 20 dešimtinų.

2. Lietuvoje žydams jėdų palengvintųjų nėra. Palyginant su lietuviais, žydai turi daug palengvintųjų ir privilegijų. Tačiau žydai turi ir daug pareigų ir atsakomybės.

riami arba tie, kurie būdami amatininkai ar specialistai yra ten reikalingi arba tie kurie dėl menkos sveikatos ar kitų kurių ydų rikiuotėti netinka. Žydams čia jokių išimčių nedaroma, bet jie, kaip ir visi miestiečiai (miestelėnai), yra dažniausiai menkesnės sveikatos ir silpnesni už sodiečius; be to dar tarp miestiečių (miestelėnų), taigi ir tarp žydų, daugiau visokių amatninkų specialistų. Todėl jų taip daug ir pakliūva nerikiuotėn. Apskritai, pastebėta, kad žydai nesveikatauja. Dėl tos priežasties, kaip teko patirti iš dariusiųjų mobilizaciją, patikimų žmonių, miestiečių, ypač žydų, daug didesnis nuostimtis kaip sodiečių lietuvių (kartais net arti pusės) visai netinkančių kariuomenei. Tai daro, tur būt, nesveikos miestų ir miestelių gyvenimo sąlygos, kur žmonės susigrūdė vienon veton skursta dėl nešvaraus oro, o karo metu kartais net ir dėl maisto stokos. O žydams gal kenkia ir peršaltas jiems Lietuvos klimatas (oras). Kai mokesniai, tai Lietuvoje imami didesni iš tų, kurie daugiau turi. Kadangi karo metu nukritus pramonėi ir prekybai, taip pat ir pinigų kursui, miestai suskurdo, o pabrangus maisto dalykam, ūkininkai pralobo, tai todėl jiems ir tenka daugiau mokesnių mokėti. Miestuose gi dabar gera gyventi tik tiems, kurie turtingi, o tokių Lietuvoje neperdaug. Kai „geštelus“, tai dabar varo netik miestiečiai, bet ir sodiečiai; tik miestiečiai gal geriau moka, nes labiau įgude.

Red.

Kls.

Gerbiamoji Redakcijai

Nuolankiai prašau paaiškinti Tamstų laikraštyje, ar gali mano brolis būti paleistas iš kariuomenės, mobilizuotas dabar, jei namie yra 70 margų žemės, tėvas turi 84 metus. Vienas brolis yra Amerikoje jau 15 metų kaip išėjęs, ir apie jį visai žinios nėra, ar pats jau 2 metai kaip kariuomenėje, tėvas be sveikatos, kita šeimyna dar maža, nėra kam ūkiu tvaryti. O jeigu galima, tai kur kreiptis?

Su pagarba Bagdanavičius.

Ats.

Kas mobilizuotas (ne pašauktas) dėl šeimynos padėties iš kariuomenės nepalaidziamas.

Red.

Kls.

Ar posūniai laikomi šeimynos nariais? Jeigu laikomi, tai motinos našlės vienintelį tikrą sūnų ar gal paimti kareivijon, neskaitant jau posūnių?

Jonas Mitupa.

Ats.

Posūniai laikomi tikrais sūnumis, todėl tikras sūnų gali paimti, jei motina turi posūnių.

Red.

Kls.

Prašau man paaiškinti, kad aš esu pašauktas kareivijon, nors mano jau du broliai (mobilizuoti) tarnauja. Ar turi teisės mane paimti, jeigu mano tėvas turi per 55 metus, motina taipgi sena, jauniausias mano brolis turi tikrai 5 mt?

Andrius Varnupis.

Ats.

Jeigu tėvas neturėjo emimo dienoje 55 metų, tai galėjo Tamstą paimti. Tikrai atsakyti galbūt negalėsiu, todėl prašau paimti iš šeimynos padėties.

Red.

Kls.

Gerbiamoji Redakcijai

Skaitydamas „Klausa“ randu daug paaiškintų kareivių klausimų. Tai nuostabi, prašau paaiškinti mano klausimą. Ar gali būti pašauktas iš kariuomenės ir koks būdas

Kadangi esu vienas iš tų, kurie 1920 metais ir mobilizuoti 1920 metų gruodžio 7 dieną, be to esu vadovė jau 5 metai ir turiu dvejetainį vaiką, nuo tėvo skyrium gyvenu jau 3-4 metai, dabar man reikia, kad kariuomenė taptų varga ir bada, vargti mano patį ir vaikai, kadangi skyrium gyvenu su tėvu, tėvas nesirūpinęs mano žmona ir vaikai.

Su pagarba A. Paškeučius.

Ats.

Del šeimynos padėties puskarininkiai nepaiešioti. Bet dalies vado nuostūra dabar pateidžiama pusė mobilizuotųjų puskarininkių. Red.

Kla.

Gerbiamoji „Kario“ Redakcija!

Gerbiamos „Kario“ Redakcijos, prašau atsakyti į mano klausimą. Aš esu išbuves karo mokykloje 4 m. 13 dienų ir esu baigęs VI kl. L. Giannazijos; kad gytį leitenanto laipsnį, ar reikia stoti karo mokykloje, ar taip galima gytį, jeigu galima be karo mokyklos gytį, prašau pranešti kokių būdu?

Su pagarba Uzpalia.

Ats.

Galima, tik išlaikius prie Karo Mokyklos kvotimus iš visų Karo Mokyklos dalykų. Red.

Kla.

Gerbiamoji „Kario“ Redakcija!

Prašau nuolankiai atsakyti į šį mano klausimą. Keletą kartų skaitau laikraščiuose apie dalinimą kariams žemės, daug jau yra nurodyta karių gavusių žemės ir laikraštį pažymėta apskričių dvarai, kuriuos žada pavasarij dalinti; o Kauno apskričio niekur nėra pažymėta, tur būt nieks nesirūpinęs. Mes iš Kauno apskričio, Rumšiškėlių miest. esam 22 savanoriai ir dar nė vienas negavom žemės ir nežinom, kada gausim, nusibodo ir vaikščioti į Ministeriją. Prašau paaiškinti ar pasirūpins mus aprūpinti žeme, nes jau tuoj būtų laikas ateiti pavasarij, tėval būdami namie galėtų dirbt, nes mes tėvynę beįindami kal kurie nustojom sveikatos ir kaip pareisim namo, tai turėsim eiti elgetaut.

Kareivis Ulozas.

Ats.

Gausite, tik turėkite kantrybės. Norintą yra daug ir viena diena visų nesirūpinęsi, taigi reikia palaukti — ateis ir jūsų eilė. Kas beįindamas tėvynę nustojom sveikatos, tas nusigetaus. Kiek redakcijai žinoma, ir Kauno apskričio kai kurie savanoriai jau gavo žemės. Red.

Kla.

Gerbiamoji Redakcija!

Prašau Tamstą atsakyti į šiuos mano klausimus. Esu mobilizuotas gruodžio 15 d. 1920 m. rusų puskarininkis. Tarnavęs 6 metus ir 2 mėn. karo laika sužeistas, kalre koja, pagrijau į Tėvynę, dar vokiečiai viešpatavo, toj laikis vokiečiai pradėjo, aš išgrėdes toli atėkėm naujieną, kad Lietuva liks nepriklausoma, aš tuojau su kitu draugu užėmiau žemėms vietas. Tarnavau iki 1920 m. birželio 30 d. Labai būtų malonu dabar tarnauti, kad senį tėval nerūpėtų.

Palikau uošvius abudu ant patalo, jau turi abudu amžiaus arti 82 metų ir dakterį 54 m. galigusia. Odis man aprašytas jau 7 mėnesiai, sudėtas iš 61 margo. O svogeris yr atsisakes nuo Tėvo 16 m. nei žemdirbis, dukte 30 m. gyvena šloje taip pat su šeimyna; kiti visi Amerikoje pas ka — netolima sutinoti, ar galia būti paleistas, ir ką man daryti su senais tėvais arba ubaviais.

„Kario“ Redakcijos Puskarininkis.

Ats.

Del šeimynos padėties puskarininkiai nepaiešioti. Bet dalies vado nuostūra dabar pateidžiama pusė mobilizuotųjų puskarininkių. Red.

Kla.

Prašau pranešti, ar galima mobilizuotam gauti žemės iš Valdžios, jei mažai turi — 6 margus. Jei galima, tai labai prašau pranešti, kur reikia kreiptis.

Mizara.

Ats.

Galima. Reikia kreiptis pas Apskričio Žemės Ūkio igaliotinį. Red.

Kla.

Gerbiamoji Redakcija!

Prašau paaiškinti mano šį klausimą: Aš esu patsojis į Lietuvos kariuomenę savanoria 1919 m. vasario mėnesį. O tuo tarpu mano metai yra mobilizuojami, tai nežinau kada būsiu paleistas. Tai kai kariams yra žemės duodama, tai aš ar galia tuoj gauti žemės ir pavest į brolių arba kitam kam, kol aš pats pagrišiu? Jeigu galima, tai kur man reikia kreiptis?

Su pagarba pusk. P. B. B. a. s.

Ats.

Tuo reikalu reikia kreiptis į apskrities Žemės Ūkio igaliotinį. Red.

Kla.

Gerbiamoji „Kario“ Redakcija!

Labai nuolankiai prašau Gerb. Jūsų laikraštį paaiškinti man šiuos klausimus:

1) Ar galia dabar gauti medžio pataisyti trobesiam veivui arba už mokesnį, tik ne iš karto, kaip pirmasai Lietuvos Kariuomenėje savanoria, iš gydytojų padėjėjų įstojau tarnauti 1918 m. gruodžio 1 d.; žemės turu 25 margus; šeima sudėta iš tėvo 67 metų, motinos 60 metų, žmonos ir 2 seserų. Vyresnysis gi brolis yra žuvęs Rusų kare su vokiečiais.

2) Ar galia būti priimtas po demobilizacijos leidetum geležinkelio valdyboje, jei esu feldčeris, baigęs kursus Rusuose 1913 met. ir visą laiką tarnavau vyresni gydytojo padėjėjas.

Su pagarba A. B. a. n. a.

Ats.

1) Pirmuoju klausimu, kreiptis Tamsta į Žemės Ūkio departamento komisiją kariams žeme aprūpinti.

2) Antruoju klausimu, kreiptis Tamstą į Geležinkelio Valdybą. Red.

Kla.

Aš buvęs Rusijoje tremtinis 1916 m. gegužes m. 15 d. tapau pašauktas kaip naujokas 1897 m. gimimo ir prataravau lig 1918 m. kovos mėn., dabar pašauktas Lietuvos kariuomenėi tarnauti nuo pirmojo naujokų šaukimo. Tuo sunkiu laiku tėvynėi aš niekur ne buvau klausęs, ar galima pasilikti nesauktam ir maniau bus tas pats ir kitiem tarnavusiem rusų armijoje bet ne, jie išis visi, laikinai paliekami.

Nuolankiai prašau duoti paaiškinimą, ar negalėčiau ir aš būti paleistas, nors laikinai pasisėdė, o jei galima, tai kur kreiptis su prašymu.

Su pagarba Tarasevičius.

Ats.

Rusijoje gimusieji 1897 m. nebuvo pašaukti, jeigu gi tamsta priėjus demobilizacijos arba savanoria, tai yra išimtis ir įstatymai jo neįnumato. Bet vis tik Tamsta pristatyt dokumentus demobilizacijos skyriui, gal Tamsta ir paleis. Red.

Kla.

Prašau man paaiškinti, ar galima būti paleistam, jeigu esu feldčeris, baigęs kursus Rusuose 1913 met. ir visą laiką tarnavau vyresni gydytojo padėjėjas.

raštininkas gali nešioti „jaunesnio“, „vyresnio“ puskarininkio laipsnio pažymėjimo juosteles, kadangi jie algos atžvilgiu ir etatais paskiriami prie puskarininkių.

Su pagarba

El. Technikos bataliono raštininkas  
Jonas P a p l a u s k a s.

Ats.

Raštininkai negali nešioti puskarininkio laipsnio pažymėjimą.

Red.

Kla.

Prašau paaiškinti ar „jaun.“, „vyr.“ puskarininkis, nebaigęs mokomosios komandos, nešioja laipsnio pažymėjimo juosteles taip, kaip ir baigęs mokomą komandą, t. y. jaun. pusk. 3 juosteles skersai ir viena išilgai apykaklės, o vyr. pusk. 4 juosteles skersai ir viena išilgai, ar ne, kadangi iš Liet. kar. įsakymo sunku yra suvokti ir daug kas abejoja.

El.-techn. b-no puskarininkis  
R u d a r a u s k a s.

Ats.

Ne, nebaigęs mokomosios komandos jaunesnysis puskarininkis nešioja tik 3 juosteles, o vyresnysis puskarininkis—4 juosteles skersai apykaklę. Juostelėgi išilgai apykaklę reiškia mokomosios komandos baigimą ir, kas nebaigė, negali nešioti juostelės išilgai apykaklę.

Red.

Kla.

Gerbiamoji „Kario“ Redakcija!

Prašau paaiškinti ši mano klausimą: Įstojant į Lietuvos kariuomenę savanoriais buvo žadėta mums duoti žemės, bet kadangi mes atsitarnavom pasizadėtajam laikui ir reikalaujam žadėtos žemės, tai niekas apie mus nesirūpina. Aš antrą syk pastojau savanoriu, pirmą kart ištarnavau 16 mėn., o dabar nežinau kiek tarnausiu, tad aš norėčiau žinoti, ar aš galėsiu gauti žemės, ar ne, jei galėsiu, tai kaip greit, nes jau tretį mėn. kaip žada.

P. U l o z a s.

Ats.

Žemės Tamsta galėsi gauti, nes visi atsitarnavę kariai gauna. Kaip greit, redakcija pasakyti negali, nes ne nuo jos tai pareiškia. Tai pareiškia nuo Žemės ūkio departamento Komisijos kariams žemę aprūpinti. Žinoma tik, kad daug kas jau gavo. Kreiptis reikia pas apskričio Žemės ūkio igaliotinį.

Red.

Kla.

Nuolankiausiai prašau atsakyti Tamstų laikraštyje, ar galiu gauti žemės mirusiojo dėl sunkaus suželdimo kario brolio, nes žemės turiu maža, o dvarą laukus priėma prie mano lauko?

Su pagarba S. B e r z i n s k a s.

Ats.

Gali Tamsta gauti žemės, jeigu tik tas dvaras dabijamas. Mirusiojo kario broliui gali būti tik pirmenybė. Bet brolio dalį gauti gali tikrai tėvai, žmona arba jo vaikai.

Red.



## Danskas (Dancig).

Keistas jausmas apima žmogų pakilavus jam iš uosto į Dansko miestą, šią laikų Babiloną.

Šis miestas seniau buvo paprastas vokiečių provincijos miestas su griežtai nustatyta tvarka ir papročiais; o dabar jo negali pažinti. Nėra tokios pasaulio tautos, kurios nebūtų seragan Danska. Prieš mē-

nesį laisvas Dansko miestas nustojo anglių igulos, 1-jo Saulių pulko 2-jo bataliono, kuris buvo pakeltas policija ir prancūzų minosvaidžiu...

Gyventojų dabar Danske 300—350 tūkstančių. Iš jų 200 tūkstančių vokiečių, 100 tūkst. visokios kilmės ir tautybės ateivių ir 50 tūkst. lenkų.

Prekyboje Danskas — kaip negyvas. Lenkų markės kursas baisiai žemas. Per 2 dienas žlugo 2—3 benka. Uoste lenkų kareiviai su ginklais verčia darbininkus nešti prekes iš garaivijų ir moka už tai lenkų markėmis.

Neseniai vokiečiai, įsirdę dėl lenkų klauraus ir išdidaus elgesio, apkūlė stotyje lenkų officerius. Lenkų ir vokiečių nesutikimai kartais baigiasi muštynėmis ir tokie santykiai Danske labai paprastas dalykas.

Daugybės vokiečių apleidžia savo gimtinę ir važiuoja Vokietijon, nes lenkų dvasia gniauzia šią gyvenamąją vokiečių miestą. Mieste daug kalba, kad Politechnikos institutas pateksias į lenkų rankas. Dansko, kaip ir visų uostinių, taip vadnamųjų laisvųjų miestų, gyvenimas yra nenormalis. Priemiesčių kerortuose Capore ir Olivoje labai įsigalėjo rulete (žaislas iš pinigų) ir paleistuvystė. Dansko valdžia laisvojo miesto apylinkės tarybos pirmininko, anglių ir lenkų komisarių rankose. Lenkų kaip ir kitų tautų kariai neturi teisės įeiti ir įvažiuoti miestan su šaudomaisiais ginklais. Danske viskas labai pigu, nes Lenkijai atvežtos prekės negali būti parduotos dėl žemos lenkų markės kurso.

Gyventojai gi vokiečiai tylomis svajoja apie tuos laikus, kada senosios Vokietijos sienose nebebus nei „laisvųjų miestų“ nei „koridorių“ ir bus įvesta senoji tvarka.

A. R o g o v a s.



## Vokiečių kariuomenė.

Vokiečių armija, tai yra prūsų „Reichswehr“'as suteikia daug rūpesnių vokiečių tautininkams. Kokia liūdna šito 100 tūkstančių žmonių rolė, kurie pašventė 16 savo gyvenimo metų tarnybai dabartinėje vokiečių armijoje. Šių žmonių, kurie buvo senosios Vokietijos karo pajėga, ūpas labai šumenkęs. Visur viešpatuoja nereikalingumo ir silpnumo jausmas. Visur, visose kareivinėse laukiama naujo Antantos Kontrolės komisijos apsilankymo, nuo kurios nieko nepaslepsi. Dar neseniai įsakius iš Genevos, Karaliaučiaus tvirtovės artilerija vėl nustojo dviejų trečdalių patrankų ir kariai danti grieždami, bet klausydami jas atidavė. Šios armijos kariai sako vienu balsu, kad vokiečių tauta neš savo kryžių ligi tol, kol sustos klasių kova Vokietiuose ir Vokiečių darbininkas supras, kad jis pirmiausia yra vokietis, o paskui jau socialistas. Nejauku darosi matant šią paslėptą bejėgę neapykantą, kuri slepiasi kiekvieno vokiečio širdyje ir kurią jis vos sulauko. Ši kokia domeslu ir pavydu klauso vokiečiai pasakojimų apie Lietuvą, apie jos kovą su lenkais ir bolševikais, apie galingą tautinį jausmų pakilimą, kuris viešpatuoja visuose sluoksniuose ir klasėse, o ypač kariuomenėje.

— Taip — sako jie — buvo tai ir pas mus, bet mūsų šovinizmas mus pražudė.

Suzinoje, kad Lietuvoje duonos ir mėsos užtenka, kad nėra joms kortelių, kareiviai tiesiog atvirai klausė, ar priimtų juos tarnauti pas mus, jeigu jie atvažiuotų į Lietuvą?

Toksai yra vokiečių armijos ūpas, kurio nėra ko lyginti su mūsų kariuomenės ūpu.

A. R o g o v a s.



## Kariuomenės kronika.

### Paskaitos Atsargos ir Mokomajame batalionuose.

2 m. sausio mėn. 14 dieną pravažiudamas Atsargos batalioną Sančiuose, sustojau ties Sančių prad. mokykla, įėjau į ją ir radau Steigiamojo Selmo narį V. B. skaitantį atsargos bataliono kareiviams paskaitą. Jam baigus, skaitiau aš tema: „Žmogus ir jo valios suvaldymas“, be to dar pridūriau keletą sakinių apie sunkią mūsų Tėvynės padėtį. Kareiviai klausė atidėję.

Nors atsargos bataliono kareivių išvaizda menka, tačiau susipratimas pakilęs. — Vis tik yra nemalonius juose apsirėmimai, kad kambary per paskaitą, kareiviai sėdi kaip ir lauke su kepurėmis, kas susipratusiam jaunikačiui nepadoru.

Iš ten nuvykau Mokomajam batalionan Panemunėn. Nuo 6 val. vakaro buvusioje rusų cerkvėje, dabar kareivinėje, padariau mokomojo bataliono kareiviams paskaitą, tema: „Kaip išlaikyti kareiviui sveikas kūnas“, be to paliečiau dabartinį momentą ir daugiau keletą bruožų iš lietuvių gyvenimo baudžiavos laikais.

Matyti yra ir susipratusių, gerokai apsitrynusių žmonių, tik dėja, nedaugl.

Paskaitą baigus kilo daug paklausimų, į kuriuos jiems atsakinėjau.

Iš tų paklausimų susipažinau su kareivių nuomone. Pasirodo, kad pirmiau jų tarpe veikė papirkti agitatoriai ir jiems galvas apdūmė, tačiau gilumoje tai gera dirva reikalinga tik šviesos spindulio. Tada priešingi mūsų valstybei žmonės, nebegalės jų už nosies vedžioti.

Kareivių ūpas nei pakilęs, nei nupuoles. — Vidutinis. Todel man rodosi labai reikalinga kariuomenės dalyse daryti kuo daugiausia paskaitų, pasikalbėjimų ir kreipti dėmesį į kareivių proto lavinimą.

Toks darbas atneš šimteriopų vaisių.



## Kariuomenės dalių raštai.

„Tėvynės Vaduotojo“ 3 numeris išėjęs sausio 1 d. 1921 metų jau savo švartia išvaizda ir suprantamu kiekvienam vykusiu viršeliu daro malonų įspūdį. Smagu, manau, kiekvienam kariui pažvelgus į tą kuklų karzygį aukštai iškėlusį „Vyties“ vėliavą, o prieš ženkla po kojų pamynusį. Ir ta sparnuota dvasia, garbės valniką jam tiesianti, turi zadinti kilnių minčių. Tokie paveikslėliai kareivinėse geistini, nes jie nejučiomis daug nuveikia. Apskritai tame laikraštyje vaizdeliais išreikštos mintys geriausiai tiksliai pasiekia. „Jungėre ir sabros“ skyriaus karikatūros, nors ne visoms tesuprantamos, nes liečia vidutinį pulko gyvenimą, bet todel ir pagirtinos. Daugiau tik reikėtų pačių kareivių gyvenimą aiškėn juse kelti.

Rašyti žodžiu išreikštomis mintims taip pat nieko prikišti negalima. Pirmoje vietoje pažymėti žuvusių vardai ir įdėtas graudus į juos atsikreipimas. Paskul eina eilėmis gana vykusiai išdėstyta legenda „Svedūkainis“. „Mano belaisvis“ eilinio kareivio iš savo paties gyvenimo parašyta turi būti skaitytajams įdomi. Neblogas ir paleisto iš kariuomenės kareivio laiškas, kuriame matyti, kaip susipratęs taūtielis kareivis piktinai apšūdusiu ir pradedančiu tvirtu kalmu. Numeris rūpestingai sutvarkytas. Prie gerų gėrų ir gerų pajėgų, kurias matyti „Tėvynės Vaduotojui“ dirbant, dar tik daugiau kreipti dėmesį į vidutinį gyvenimą, daugiau arčiau smulkmenų, tikslas pilnai bus pasiektas.

## Kareivių mokykloms Skaitymo ir rašymo programa. (Analfabetams.)

1. Skaitymo ir rašymo reikšmė žmogaus gyvenimui.

2. Muskulinio mechanizmo pratimas laikyti ir valdyti rašymo įrankį.

3. Garsų sąvoka. (Kurį garsą išduoda erzinamas žuor? (r r r), vėjas? (v v v) ir t. t. Žodžiai, mūsų kalbos sudėtiniai garsai, Atskirti kalbos garsai.

pradėti nuo keturkampio, nes vidurinės linijos, kurias reikės braižyti, visos lygios), dedasi ant popierio, apveda pašėlu jos kontūrą. Toliau rodoma mokiniui kaip jis turi laikyti rašymo įrankį, po to mokinyms imta spalvuota pašėli ir laikydami jį, kaip kotelį, strikuoja to kontūro vidų. Retkia daboti, kad strikės ne pereitų per kontūrą. Strikuodamas, tik vieną figūrą, mokinyms padaro tiek rankos judėjimų, kiek jų reikėtų padaryti rašant dešimtis puslapių tiesių lazdėlių. Bet čia mokinyms nejaučia nuobodumo, nes jis čia dirba laisvai linijas vadžioja, kurioj tik jam patinka linkmė. Pamažu galima pratinti, kad strikės būtų paraleliai viena prie kitos.

Taip daroma su kiekviena figūra ir daikto kontūru.

Pastaba: Pašėlymas tęsiama kiekviena pamoką kol išmoks rašyti.

4. Regėjimo organų ir muskulų pratimas įgyti raidžių vaizdą ir muskulų judėjimo (motorinę) atmintį toms raidėms rašyti.

5. Balsiai. Supažindinimas su a ir ū.

6. Balsiai. Supažindinimas su a ir ū.

a ir ū ir sako: čia a, čia ū, mokytojas, aiškiai ištares raidžių garsus, tuč tuojau duoda jas mokiniams apvesti pirštu rašymo linkme. Mokytojas net pats paimęs mokinio pirštą, gali apvesti tas raides. Po to vedama dviem pirštais, sudėjęs juos taip, kaip jie laikoma rašant. Po to vedžiojama ta pačia linkme koteliu ar pašėliu.

2) Suvokimas: mokinyms turi atpažinti tas raides, kada girdi jų garsus. To pasiekama tokiu būdu: mokytojas sako: Parodyk (paduok) a, parodyk ū.

3) Kalba. Rodydamas raides mokytojas klausia: „Kas čia?“, ir mokinyms turi atsakyti: „Čia a, čia ū“

Po to iš tų pačių judamųjų nazdako raidžių sudedama žodis aa ir duodamas mokiniams skaityti. Perskačius klausama: „Kada taip sako?“ (valką supant) ir rodoma paveikslėlis, kur supa vaika (pav. „Keltas į šviesą“). Taip pat sudedama ir žodis ūū ir duodama skaityti; po to taipgi rodoma paveikslėlis, kur miške vienas kitą šaukia ūū. Galima dar pasakyti, jog miške šaukia ir aū ir sudėti žodį aū. Po to supažindinama su spausdintomis raidėmis a ir ū ir duodama skaityti pav. iš elementoriaus „Keltas į šviesą“ 5 pusl.

Metodiniai nurodymai.

a) Mokslo priemonės: įvairios iškirptos iš kartono geometrinės figūros: keturkampis, trikampis, penkiakampis, ritulys ir t. t.; iš tokio pat kartono įvairių daiktų kontūrai (kiaušinių, lapų ir t. t.)

b) Metodas. Mokinyms imta kurią nors geometrinę figūrą (geriausia

pradėti nuo keturkampio, nes vidurinės linijos, kurias reikės braižyti, visos lygios), dedasi ant popierio, apveda pašėlu jos kontūrą. Toliau rodoma mokiniui kaip jis turi laikyti rašymo įrankį, po to mokinyms imta spalvuota pašėli ir laikydami jį, kaip kotelį, strikuoja to kontūro vidų. Retkia daboti, kad strikės ne pereitų per kontūrą. Strikuodamas, tik vieną figūrą, mokinyms padaro tiek rankos judėjimų, kiek jų reikėtų padaryti rašant dešimtis puslapių tiesių lazdėlių. Bet čia mokinyms nejaučia nuobodumo, nes jis čia dirba laisvai linijas vadžioja, kurioj tik jam patinka linkmė. Pamažu galima pratinti, kad strikės būtų paraleliai viena prie kitos.

Taip daroma su kiekviena figūra ir daikto kontūru.

Pastaba: Pašėlymas tęsiama kiekviena pamoką kol išmoks rašyti.

4. Regėjimo organų ir muskulų pratimas įgyti raidžių vaizdą ir muskulų judėjimo (motorinę) atmintį toms raidėms rašyti.

5. Balsiai. Supažindinimas su a ir ū.

6. Balsiai. Supažindinimas su a ir ū.

a ir ū ir sako: čia a, čia ū, mokytojas, aiškiai ištares raidžių garsus, tuč tuojau duoda jas mokiniams apvesti pirštu rašymo linkme. Mokytojas net pats paimęs mokinio pirštą, gali apvesti tas raides. Po to vedama dviem pirštais, sudėjęs juos taip, kaip jie laikoma rašant. Po to vedžiojama ta pačia linkme koteliu ar pašėliu.

2) Suvokimas: mokinyms turi atpažinti tas raides, kada girdi jų garsus. To pasiekama tokiu būdu: mokytojas sako: Parodyk (paduok) a, parodyk ū.

3) Kalba. Rodydamas raides mokytojas klausia: „Kas čia?“, ir mokinyms turi atsakyti: „Čia a, čia ū“

Po to iš tų pačių judamųjų nazdako raidžių sudedama žodis aa ir duodamas mokiniams skaityti. Perskačius klausama: „Kada taip sako?“ (valką supant) ir rodoma paveikslėlis, kur supa vaika (pav. „Keltas į šviesą“). Taip pat sudedama ir žodis ūū ir duodama skaityti; po to taipgi rodoma paveikslėlis, kur miške vienas kitą šaukia ūū. Galima dar pasakyti, jog miške šaukia ir aū ir sudėti žodį aū. Po to supažindinama su spausdintomis raidėmis a ir ū ir duodama skaityti pav. iš elementoriaus „Keltas į šviesą“ 5 pusl.

6. Priebalsiai.

Supažindinimas su š.

Mokytojas rodydamas, pavyzdžiui, tokia pat šurkščią raidę š, vedamas sako: š š š. Po to rodo šnypščiančios gyvatės paveikslėlį ir sako, jog tokį garsą išduoda šnypščianti gyvatė. Paskui eina tie patys trys periodai, t. y. 1) apvedžiojimas raidės pirštais ir rašymo įrankiu, 2) suvokimas arba atpažinimas: rodo jau žinomą raidę pav. a ir naują š ir sako: „Parodyk a, paduok š“, ir 3) kalba: mokytojas, mašydamas naujai supažindintą raidę su seniau jau žinomomis, klausia: „Kas čia?“ (a) „Kas čia?“ (š).

Toliau mokytojas taria žodį aš (tesdamas kiekvieną garsą) ir klausia: „Koks pirma girdėti?“ (a). Duok a! „Kas paskui girdėti?“ (š). Pridėk š prie a! „Tai koks čia sudėtas žodis?“ (aš)

Po šito mokiniai iš pradžių vienu pirštu, paskui sudėjus du pirštus taip, kaip jie laiko rašymo įrankį, dviem pirštais, o po to ir rašymo įrankiu vadžioja žodį aš (sudėtą iš šurkščių raidžių) rašymo linkme.

Toliau supažindinama su spausdinta raide š ir duodama skaityti, pav. „Kelias į šviesą“ pusl. 6.

7. Supažindinimas su m.

Tokia pat tvarka supažindinama ir vedama darbas ir su kitais garsais

ir raidėmis. Tikjeigu garsas, su kuriuo supažindinama, atskirai paimtas neturi prasmės, tai tuoju būdu išskiriam, tariame jį kuriame nors žodyje. Pav., supažindinant su garsu ir raide m mokytojas taria m ir tuoju jungia jį su balsiu a (taria žodį am), rodo paveikslėlį, kalbasi, aiškina, kad šuo taip loja, vėl sako žodį am, aiškiai tardamas ir tesdamas garsą m, paskui kartoja tą garsą skyrium aiškiai tardamas m m m ir rodo šurkščią rašytą raidę m. Toliau darbas eina kaip ir su raide š.

8. Pratimas skirstyti ir lieti žodžius, kurių priebalsiai stovi prieš balsius.

Ligi šiol skaityti žodžiai (aa, ai, iū, aš, am.) buvo arba vien iš balsių arba tokie, kurių priebalsiai eina po balsio.

Tai yra lengviausi skaityti ir garsais skirstyti žodžiai. Dabar galima jau pradėti skaityti ir tokie žodžiai, kurių balsiai eina po priebalsių. Tam reikalingi pirmosios pamokos geriamieji ir net būtinai vertėtų imti žodžiai, kurių atskiri garsai jau mokiniams žinomi. Pav., jau mokiniai pažįsta garsus ir raides a, i, š, m. Imama žodis mū, kalbamasi, aiškina jo reikšmę, rodoma paveikslėlis. Toliau mokytojas klausia: „Kas pirma girdėti?“ (m). Duok m! „Kas paskui girdėti?“ (ū). Duok ū! „Koks žodis sudėtas?“ (mū). Toliau vadžiojama pirštais ir rašymo įrankiu, žodžiu, elgiamasi, kaip ir anksčiau. Toliau taip pat elgiamasi su žodžiais mama, muša, mašū, tai yra sudėstoma jie iš šurkščių raidžių, paskui vadžiojama rašymo linkme pirštais ir rašymo įrankiu, toliau skaitoma iš elementoriaus.

Pastaba: Supažindinant su naujais garsais dar per keletą pamokų po šios prieš duodant skaityti iš elementoriaus būtinai reikis sudėti iš šurkščių raidžių visus pirma kartą šioje pamokoje randamus žodžius.

9. Žodžių dėstymo priemonės (per visą laiką, kol einama abėcėle).

a) Mokslo priemonės: dvi žemos padalytos į skyrius dėžutės: viena balsėms, kita priebalsėms: kiekviename skyriuje yra po 4-5 šurkščias rašytas raides. Apačioje kiekvienos raidės iš dešinės priklijuota balto popieriaus juostelė, kuri parodo, kaip reikia dėti raides, kad jos nebūtų atbulos, ir kad dėdant vieną raidę prie kitos, kiekviena raidė užimtų atitinkama jai aukštį (toli juostelė turi atitikti linijai, ant kurios yra rašomos raidės).

Apčioje kiekvienos raidės iš dešinės priklijuota balto popieriaus juostelė, kuri parodo, kaip reikia dėti raides, kad jos nebūtų atbulos, ir kad dėdant vieną raidę prie kitos, kiekviena raidė užimtų atitinkama jai aukštį (toli juostelė turi atitikti linijai, ant kurios yra rašomos raidės).

Dar viena dėžutė su šurkščiom didesiomis rašytom raidėm.

Metodas. Po supažindinimo jau nurodytu būdu su kiekvienu garsu ir raide mokytojas stato prieš mokinius dėžutes su balsėmis ir priebalsėmis ir labai aiškiai taria kurį nors žodį, kurio visos raidės jau mokiniams būtų žinomos.

Mokiniai, girdėdami mokytoją tartant, ir patys sutardami tą žodį ieško dėžutėse atitinkamą raidę, deda vieną prie kitos ir sudeda tartamą žodį. Svarba šio pratimo yra didelė: mokinys daro žodžių atitiktą ir tuč tuoju tam tikrais ženklais pažymi (užtikuoja) savo kalbą, kadangi tartant kurį nors garsą, jis ima atitinkamą tam garsui raidę.

Mokinys sudėjęs žodį, mato kad ir jis pats ir kitai paskaito tai, ką jis sudėjo, ir jaučia, kad skaitymas jungia jį su kitais žmonėmis, žodžiu, pradeda suprasti rašto reikšmę. Pabaigos darbą mokinys turi padėti raides kiekvieną savo vieton, o tas pratina jį prie tvarkos ir padeda stipriau įsidėmėti raides.

Pastaba I: Mokslo pradžioje, kol mokiniai neišdirbs rankos, per kiekvieną pamoką jie pašo.

Pastaba II: Kada mokiniams duoti rašyti (ne vedžioti rašytas raides) tikras raides parodyti pati praktika: gal vieniems anksčiau, kitiems vėliau. Mokiniai bevedžiodami šurkščias rašytas raides, panorės jas ne tik vedžioti, bet ir išikrujų rašyti. Ir patys jie pradės jas rašyti kada jau nuo pašymo jų ranka bus pratavinta. Tada jau sistematingai galima pamokos dalį pašvesti rašyti, vietoje ligi šiol buvusio pašymo.

Abėcėlės baigimas.

Pastaba: Kol einama abėcėle ir dar mokiniai be tos pamokos, kuri einama, negali patys skaityti, mokytojas pamokos dalį patsai ką nors skaito mokiniams.

Pakartojimas, ypač rašto dūžinų raidžių (Medžiaga 40-52 pamokos elementoriaje „Kelias į šviesą“) ir pratimas taisyklingai rašyti praktikos keliu (Medžiaga-rašto darbai elem. „Kelias į šviesą“)

Pratimas lengvai, laisvai skaityti. Straipsnelių skaitymas, prieinamų eilėraščių ir mokymasis jį atitinti.

Pratimai taisyklingai rašyti praktikos keliu ir taisyklių nurodymas, kurios nereikalinga gramatikos mokėjimo, pav. avis—avyš karvė—karvytė, mama—mamytė ir t. t., dailūs—dailūs, stalis—stališ.

Nostalių reikšmė ir jų vartojimas.

Kareivių Mokykloms Krašto ir Geografijos mokslų PROGRAMA

I ir II metai.

I metai.

50 pamokų.

1 pam. Išmokti surasti 8 pasaulio šalių žemėlapyje. b) Šiaurės Zvaigždės (Mokėti su zvaigžde surasti) c) kompasu. Pasaulio šalių žymėjimas žemėlapyje.

2 pam. Išmokti surasti dangulę be Šiaurės Zvaigždės, abiejų Orizulo Rata (D. Lorko), Jukstanzlio (Kaslopes) ir kitų žymųjų zvaigždynų ir zvaigždžių. Kuris einamasis metų laikas yra matomi, kaip antai Skorpionų (Oriono), Šerpy (Plejadų), Skorpiono, Erylio, Būlio, Andromedos, S. Vainiko zvaigždynai, Sirijus, Vėgas, Anuro, Kapelos, Arkturo zvaigždės.

**Pastaba:** Ši pamoka, žinoma, turi būti daroma naktį.

3 pam. Išmokti suvokti einamųjų metų laikų ir saulės ir žvaigždžių dienos metą, (kuri mažiaug valanda). Išmokti suvokti 4 mėnuo atmainas.

**Pastaba:** 3 ir 2 pamokoms. Šių pamokų darbai-pratimai turi būti daromi nors bent po vieną kartą kas dvi savaiti ir ištisis mokslo metus.

4 pam. Išmokti padaryti paprasčiausias saulės laikrodį.

5 pam. Pratimas piešti vienokio matavimo daiktai (stalo viršus, langas ir kt.).

6 pam. Matavimas, mastas (maštabas) ir pratimai piešti iš 1:10 ar 1:20 masto klasė lentoje ir iš 1:100 ar 1:200 popieryje.

7 pam. Tie patys pratimai piešiant iš masto ir iš akies.

8 pam. (Tas pats, kaip ir 7 pam.).

9 pam. Pratimai piešti plotai iš 1:1000 (ar maždaug tokio) masto.

10-11 pam. Tie patys pratimai. Sutartiniai plano ženklai (kelias, namai, sodas, kalnas).

12 pam. Pratimai piešti plotai iš 1:10,000 masto.

13 pam. Susipažinimas su 1:25,000 arba 1:100,000 masto (arba kitokio) Generalinio Štabo žemėlapiais.

14-16 pam. Pratimai orientuoti ir suvokti iš Generalinio Štabo žemėlapio tolimus tarp miestelių, kaimų ir k.

17-18 pam. Susipažinimas su 1:300,000 masto žemėlapiu. Jo skaitymas ir kiti pratimai.

19 pam. Susipažinimas su 1:750,000 (ar 1:620,000) masto Lietuvos žemėlapiu. Išmokti jį suskaityti.

20 pam. Pratimai greitai surasti iš Lietuvos žemėlapio vieta, kur mokykla yra, savo gimtoji vieta. Išmokti parodyti kelią iš savo gimtinę. Pratimai suvokti tolimą į gimtinę tiesiu keliu, geležinkeliu, vėžkeliu.

**Pastaba:** 6-22 p.p. ir tolimesnėms pamokoms, be žemėlapių, būtina kiekvienas mokinys privalo turėti centimetrus ir milimetrus sužymėtą liniją ir skriestuvą (cirkelį).

21 pam. Pratimai greitai surasti Lietuvos didžiosios upės: Nemunas, Merkys, Neris, Šventoji, Nevėžys, Dubysa, Mituva, Jūra, Minija, Akmena, J. Ančia, Sešupė, Nemunynas, Dauguva, Dysna, Mūša, Lėvuo, Pyvėsa, Mažasis Nemunas, Venta, Bartuva, Pakuršio Šventoji.

22-26 pam. Pratimai upes rasti. Jų piešimas popieryje ir lentoje iš akies, pažymint jų didžiausius vingius.

27 pam. Upių varomoji jėga; jų prirengimas naudoti (važiuoti, fabrikui varyti ir kt.).

28 pam. Upių baseinai ir jų jungimas perkasais. Augustavo, Oginskio ir Ventos-Dubysos perkasai. Kurios Lietuvos upės naudinga būtų sujungti perkasais?

29 pam. Suvokimas iš upynių aukštesniųjų Lietuvos vietų. Aukštųjų ir žemųjų aukštumos. Žinomiausieji Lietuvos kalnai.

30 pam. Kas žmonių kalbama apie Lietuvos kalnų atsiradimą? Kokia iš tiesų yra Lietuvos kalnų ir viso paviršiaus žemių kilmė?

31 pam. Ledlaikio pėdsakai Lietuvoje.

32 pam. Lietuvos ežerai. Zveljba, jos pagerinimas.

### Lietuvos klimatas

33 pam. Oro temperatūros matavimas. Vidutinė mėnesio mėnesio ir metų temperatūra.

34 pam. Vidutinė Lietuvoje temperatūra sausio ir liepos mėnesiais ir ištisais metais. Jos palyginimas su kitomis šalimis ir su šios šalies vid. temperatūra.

35 pam. Oro krituliai ir jų pasidarymas.

36 pam. Oro kritulių gausumo matavimas. Vidut. oro kritulių gausumas Lietuvoje; to gausumo palyginimas su drėgniausiųjų ir sausiausiųjų šalių vid. gausumu.

37 pam. Klimatas. Jo reikšmė žmonėms. Lietuvos klimato gerumai ir ydos.

38 pam. Oras, vėjas, debesys, oro krituliai, vanduo žemės paviršiuje ir jūroje.

39 pam. Lietuvos dirvožemiai ir jų pasidarymas.

40 pam. Lietuvos augalai. Svarbiausiųjų Lietuvos kultūrinių augalų kilmė.

41 pam. Lietuvos gyvuliai. Lietuvos naminių gyvulių kilmė.

42 pam. Lietuvos gyventojai; jų etnografinis skirtumas. Tautybės pažymiai; skirtumas tarp tautybės ir kalbos—Lietuvių kalbos senumas ir svarbumas mokslui.

43 pam. Lietuvių etnografinė ir kalbos siena. Išmokti gerai parodyti žemėlapyje.

44 pam. Lietuvos lenkai ir jų skirtumas nuo su lenkėjų. Lietuvos žydai, jų atsiradimas Lietuvoje.

45 pam. Lietuvos gūdai; sugudėliai. Lietuviai, totoriai, karaimai, vokiečiai, suvokietėliai lietuviai. Priešingumas tarp ištautėjimo ir kultūrijimo.

46-50 pam. Kartojimas, kas išelta.

### II metal.

78 p a m.

1 pam. Lietuvos Valstybės sienos. Išmokti greitai jos parodyti, naudojantis upėmis, ežerais ir miestais miesteliais.

2 pam. Lietuvos Valstybės didumas kv. kilometrais, kartu lyginant su kitų valstybių didumu. Ar gyventojų gerovei būtina reikalinga didelė valstybė? Didelės ir mažos valstybės partogumai ir ydos; jų ydų mažinimas.

3 pam. Šalies gyventojų tarpusavio bendravimo ir gero susisiekimo reikalingumas. Susisiekimo priemonės: keliai, paštas, telegrafas, telefonas ir kiti.

4 pam. Išmokti greitai surasti žemėlapyje ir piešti iš atminties Lietuvos geležinkeliai, parodyti didžiausius tiltus.

5 pam. 8 pamokos pratimai. Atsiminti didieji miestai, kurie stovi prie geležinkelio.

6 pam. Lietuvos plentai, išmokti greitai parodyti žemėlapyje ir piešti.

7 pam. Kryžkelių svarbumas. Išmokyti Lietuvos geležinkelių, plentų ir vandens kelių kryžkelės.

8 pam. Vilnius, jo dabartis ir praetis; jo reikšmė, Lietuvai. Vilniaus priemiesčiai.

9 pam. Kernavė, Širvintos, Oledraičiai, Švenčionių ap. Švenčionys, Vidžiai, Braslava, 1362 ir 1384 m. kovos ties Kaunu.

10 pam. Kaunas, Aleksotas, Raudondvaris, Zapškis, Pažaislis. Kr. Pocius—Lietuvos gynėjas.

11 pam. Punia. Pilėnai, jų gynimas senovėje.

12 pam. Alytaus ap. Alytus; Merkinė, Druskininkai. Druskos ėmimas iš šaltinių, ežerų ir žemių.

13 pam. Gardinas, Lyda, Krėva, Smurgainys; Zytelos lietuviai.

14 pam. Augustavo, Gardino, ir Bieloviežio girios. Stumbras. Stumbrų ir tautų medžioklės senovėje.

15 pam. Seinai, Suvalkai, Kalvarija, Mariampolė, Vilkaviškis, Šakiai. J. Basanavičius. V. Kudirka.

16 pam. Trakai, jų praetis. Jeanas, Kaišiadorys.

17 pam. Ukmergė, senovės kova ties ja; Utėnų Anykščiai. A. Baranavičius.

18 pam. Kedainiai, jų praetis; Dotnava, jos praetis; Panevėžys, Ulytė-Gičinaitis ir senovės panų išdykimas.

19 pam. Rokikis, Kamalaj, —kun. Strazdella, Zepressai, Kalkson, Dinaburgas, Gryva, Alšėta.



**P a s t a b a I:** Atvykus į ekskursijos vietą, būtina yra daroma bendrų pastebėjimų apie objektus, kurių bus daromi pastebėjimai, kreipiant daugiausia dėmesio į tokias daiktų ypatybes, kurios kasdieniniame gyvenime per įpratimą paviršutiniai į viską žiūrėti nėra pastebiamos.

Trys paruoštos pavasario ekskursijos papildoma rudens ekskursijų žinias ir apskritai smulkiau aiškinama remiantis žiniomis įgytomis per žiemą.

**P a s t a b a II:** Rudens ekskursijoms skiriama po 2 valandas, bet gal geriau antrąją valandą sunaudoti iš ekskursijos pagrijus, kad ir kita savaitė, bet atkartoti, ką yra matę ekskursijoje ir svarbiausia, ką yra parsinešę iš ekskursijos, kad tą medžiagą suprastų.

**P a s t a b a III:** Kiekviena pamoka yra vaizdinama paprasčiausiu bandymu (eksperimentu) arba bent atitinkamu paveikslu.

## II metal.

### A. R u d e n y j e.

1—2 pam. Praeitojo meto žinių apie augalus pakartojimas.

3—4 pam. Ekskursija į mišką. Svarbiausios atskirų medžių žymės. Medžių šaknys, lermuo, jų žievė, medienos lapų spalvos ir jų kritimas. Medžių ligos, kenksmingi jiems gyvuliai, vabzdžiai ir grybai.

6—7 pam. Miško reikšmė apylinkėi. Miškų auginimas ir apsauga nuo ganymo, gaisrų ir kitų naktinčių.

8—9 pam. Atskirų medžių ypatybės ir jų vartojimas. Medžio amžiaus pažinimas (riešės arba medkartinės).

10—11 pam. Svarbiausieji vaisiniai medžiai ir jų auginimas, persodinimas ir skiepijimas.

### B. Ž i e m a.

12—13 pam. Žirnių ir kitų javų daigėjimas. Šaknų darbas. Kvėpavimas, deguonies ėmimas. Augimas žviesoje ir pūtimyje.

14—15 pam. Javų našumas ir žemės trąša. Žemės bakterijos. Dikšūnės trąšos ir jų vartojimas. Šėvoka apie pūdymus ir arimą.

16—17 pam. Svarbiausių kenksmingų ir naudingų šieno žolų pažinimas. Šieno valymas ir įvertinimas. Plevų rūšys ir jų pašalinimas.

18—19 pam. Sėklų pagerinimas; jų laikymas ir sėjimas.

20 pam. Išėjo šio meto kurso pakartojimas.

21—22 pam. Praeito meto žinių apie gyvulius pakartojimas.

23—24 pam. Naminiai gyvuliai, jų auginimas, pagerinimas ir laikymas. Svarbiausios jų kūno dalys, nuo kurių pareina gyvulio vertumas.

25—26 pam. Arkliai ir karvių rūšys ir kaip jas išskirti. Jų svarbiausios ligos.

27—28 pam. Žmogaus kūno organai. Kaulai ir jų sudėtis. Pagalba kaulų lūžius. Raumenys ir darbas. Gimnastika.

29 pam. Oda, kūno svorumas, drabužių pašalinimas.

30 pam. Kvėpavimo reikšmė. Kambarių vėdinimas, įvargimas ir poilsis.

31—32 pam. Kraujas ir jo valkščiavimas kūno lauko sumažėjimo pavyzdys. Pagalba įsiplėvius.

33—34 pam. Kūno šiluminis. Maitinamieji organai; dantys ir jų priežiūra; senas ir negardus maistas.

35—36 pam. Nervų sistema ir darbas. Žmogaus sielos gyvenimas. Protas, jausmai ir valia. Santykių tarp jų ir jų lavinimas.

37—38 pam. Žmogaus jautimo organai ir jų darbas. Akių ligos, trumpas matymas. Tractionas.

39—40 pam. Svarbiausios žmogaus ligos ir kaip jų saugotis.

41—42 pam. Džiūva ir lyties ligos; jų pavojingumas ir kaip nuo jų saugotis.

43 pam. Sveiko gyvenimo taisyklės ir žmogaus gyvenimo tarpai.

44—45 pam. Žmogaus maistas; duona, žirniai, ropūtės. Mėsiškieji ir pienoškieji valgiai.

46—47 pam. Gėralai: arbata, kava, alus, degtinė, vanduo.

48 pam. Apdaras. Pluoštiniai augalai: kanapės, lina, medvilnė, vilna.

49 pam. Žmonių bustai, trobės ir medžiaga jiems statyti. Bustų patogumas ir sveikumas.

50 pam. Simkesnių vietų pakartojimas.

**P a s t a b a f:** Mokslas baigiasi pavasaryje. Ekskursijomis, kur nurodoma jau į gyvų ir negyvų daiktų sąveikimą, į simbiozės reikšmę, į vietines asociacijas tarp žmonių ir gamtos.

**P a s t a b a II:** Šį metą, taip pat kiekviena paskaita yra demonstruojama arba tam tikrais bandymais, arba atitinkamais modeliais ir paveikslais.

**P a s t a b a III:** Prie šių programų pridami metodiniai nurodymai ir atskirų eksperimentų pavardiniai pažymint reikalingus tam dalykui įrankius.

## Metodiniai patarimai, dėstant gamtos mokslą.

Reikia teikti gamtos mokslo žinių tik vaizdingumo keliu ir nepasitenkinti brėžinių, paveikslų ar modelių rodymu, bet stengtis parodyti pačius reiškinius ir pačius mokomus daiktus, taip kad kareivis galėtų patsai įžiūrėti teikiamą dalyką, pasinaudodamas įvairiais jautimo organais ir patsai galėtų atlikti atitinkamus tyrimus.

Be to reikia nuolat žadinti jų dėmesį prie mokomųjų dalykų ir to lengva pasiekti, nes žmogus ne jontamai ir instinktingai siekia patsai mastyti ir naujų dalykų pažinti, jeigu tik jo siekimui suteiksime atitinkamai parinktos ir jam pasiekiamos medžiagos. Todėl nereikia: I) iškart per daug naujų žinių duoti arba rodyti, nes jam nevisados taip lengva, suvirškinti visa tą medžiagą, kaip mokytojiui atrodo, reikia duoti užtenkamai laiko tiriamajį reiškinį suprasti ir pasisavinti. II) reikia daugiau reikalauti nuo jo savarankiško mąstymo, bet tik klausimuose jam pajėgiuose. III) reikia dažnai atkartoti naujų klausimų pavidalę, kas buvo praėta, kad nauja medžiaga būtų rišama tarpiai su žinoma sena.

# Žinios.

## Lietuvoje.

Vilkolakis. Sausio 23 d. Vilkolakis rodo „Lietuviškiada“. Joje buvo pajektu, taip vadinami „Lietuviški“ vakarai su jų scenos trūkumais. Paskiau dainavo „Koriada“, kuriuje korus dainuodamas paminėjo visas ministerių kabineto ir atskirų ministerių kaltes visomenės aktyse; kiekvienam ministeriui buvo pasilyta: „verskis per galvą“. Matyti, Vilkolakis, aukštas ministerių kabineto kritikas. Zadetosios „Pipirados“ neparodė pasiteisinęs, kad ji kažin kodėl tapusi „visai nuoga“ ir „aukštesni rūmai“ jai esą priešingai. Kaip girdėti, jai priešingas buvęs vidaus reikalų ministeris ir todėl nelabai parodyti.

**Dar dėl „plebisito“.** Vilniaus lenkiškai, nepatikędami agitacija, nutarė daryti rinkimą marmelado, cukraus ir kitokių „plebisito dovanų“, kad palenkus juos savo pusėn. Tikimasi tokiu būdu turėti daugiau pasisekimo gyventojų tarpe. Lenkų spauda buvo neseniai paleidusi gandą, kad inž. Sapiro ir visa demokratinė žydų visuomenės dalis, sutikusi dalyvauti rinkimuose t. Vilniaus „Seima“. Dabar gi inžinierius Sapiro pranešė vienam Vilniaus žydų laikraščiui, kad nieko panašaus jis nežadėjęs.

**Akselrodo pranešimas.** Tarybu Rusų atstovas Lietuvoje pranešė, kad nei jis, nei Tarybu valdžia nieko bendro neturinčios su sukilimu, kuris neseniai buvo rengiamas. Be to dar jis pareiškė, kad Tarybu Rusai su niekuo nebenorį kariauti.

**Žydų Tautos Tarybos Gyvimo Komitetas** gavo iš III pestininkų devizijos vado šio turinio laiška:

Įrengtas Kaišedoryje Žydų Tautos Tarybos maitinimo punktas pavalgydino daug veikiančios armijos karių. Pavyzdingas ir prakilius mišio punkto darbas spėjo jau atsiliepti karių tarpe, kurie tinkamai įvertino žydų visuomenę ir tautą. Tardamas man pavestos divizijos karių vardu gilios padėkos žodį už aukas, dedamas Kaišedorių maitinimo punkte aš tikiu, kad šitoji taip labdaringa įstaiga pafrontėj ir ateltyj dirbs tokiu pat maštabu ir šelpa keliaujančius kareivius.

**Užsieny,**

**Latviuose.** Jau Tautų Sąjungai atsisakius priimti naujasias valstybes į savo tarpą Ženevoje, Latviai matydami Lenkų veidmainingumą, atsislo nuo jų. Kartu pasigirdo balsų ir prieš prancūzus. Viso tai privertė Latvių visuomenę ir valdžią susirūpinti politikos pakeitimu. Dar labiau sugadino Latvijos ir Lenkų svyravimai, ar pripažinti Latvius „de jure“, o labiausiai Lenkų reikalavimas už pripažinimą ypatingų privilegijų Latviuose gyvenantiems lenkam, kurių daug Latgalijuose. Lenkų atstovas prof. Kameneckis ištarė, kad Lenkai už tą patį „de jure“ ir dalyvavimą Baltijos valstybių sąjungoje nori ypatingai naudotis Latvių vortais. Spauldoje pasirodė eilė straipsnių kreiptų prieš Lenkus ir valdžios politika paremta patikėjimu Prancūzų-Lenkų užtarymu ir susidariusių santykių beina. Kad lenkai su savo dabartine politika negali rasti sau vietos Baltijos valstybių sąjungoje, o ligi šiol Latviai labai norėjo įtraukti Lenkus į sąjungon ir net vieną laiką buvo benorį daryti sąjungą be Lietuvos tik su Lenkais, Suomiais ir Estais. Atgalimas nuo Lenkų atsislo slėpintis prie Lietuvos ir udarė dar žingsnį susitarti vis bręsta.

— Paskutinį laiką Latviai emė manyti, kad įvykdyti Baltijos sąjungą ir tam tikslui rengiasi naukus padaryti konvenciją (sutartį) su Estais, nes Estuose toji mintis taip gi rado užuojautos, o glėbį ir idėjų nėra. Galutinai susitvarkius santykiams su Lietuva į tą sąjungą tuojau norima įtraukti ir ją.

**Kariuomenės švietimas Latviuose.** Nuo 5.m. Sausio 20 d. atsirado haro valdybos rengiami armijos švietimo kursai. Kursų programa plati ir didelė: latvių kalba ir literatūra, istorija, geografija, pasaulio literatūra, vystymosi teorija, technikos mąstymo, karo istorija. Be to bus paskaitos iš politikos, ekonomijos, agronomijos ir kitų mokslo saku. Paskaitas skaitys žymūs latvių mokslininkai. Kursus gali lankyti tik vieną kartą be jokių formalumų.

Dar vienas karas. Laukiama dar vieno karo Amerikos ir Japonų santykių vieta vis blogėja. Japo-

nai norėtų, kad Amerikai išleistų Japonų ribojus į Kaliforniją, o Kalifornijos seimas lyg tyčia nutarė jų neįleisti. Ir Amerika ir Japonija ginkluojasi ir didina savo laivynus. Japonai atengia labiau susidraugauti su Anglija. Neseniai Vladivostoke Japonų sargybinis apkovė Amerikos laivmaitę. Todel Amerika nusilantė savo eskadrę į Driųjį vandenyną. Amerikos ir Japonų spaudoje karas jau prasidėjo.

**Nauji raštai.**

„Atspindžiai“ Kaune 1921 m. sausio mėn. išėjo 2 numeris „Atspindžių“. Tai yra paveiksluotas mėnesinis laikraštis, leidžiamas Generalinio Štabo Literatūros skyriaus. Jis yra vienintelis paveiksluotas laikraštis lietuvių kalba. Ir šiame numeryje yra apibūdinti visokly paveikslų 15 mūsų kariuomenės gyvenimo: yra kuo pasigrozėti. Laikraštis daro malonaus įspūdžio. Iš viso laikraštyje 8 puslapiai. Kaina: metams 35 auksai, 1/2 metų 20 auksai. Atskiras Nr. 4 auksai.

**Redakcijos atsakymai.**

Nebūčiau Tautosaka tai yra patikimas arba ir zinomo dabiaius sudėta dalyka, bet žmonių patikata, užuojautos. Ji turi patiką žmonių kūrybos pavaldumų, protavimų ir vaizdingumo atviltį. Tautosaka yra patikimas branginamas rimas, bet niekadon neuasidėjama prieš rimą. Tautosaka gi yra patikimas patikimas rimas, malonai priimtas laikomas. Minda — patikimas ir patikimas — žmonių darymų sekiatas ir dar labai vertinamas patikimas. Taip pat todėl negalima spaudinti „Karys“ o tai patikavo bernai ir „Saulės mergelė“.

**Skubinkite užsisakyti  
1921 metams  
„KARI“**

— Jis mūvija mūsų kariuomenės reikaluose.

— Jis duoda daug naudingų patarimų kariuomenės reikaluose.

— Jis suteikia žinių apie kitų valstybių oršias.

— Jis parodo mūsų priešų karines pajegas ir ieško kelių joms nugaleti.

— Jis neša kareiviams mokslą, duoda jiems dalyką raštų.

Todel kiekvienas pilietis, kovojas dėl Lietuvos nepriklausomybės, privalo skaityti „KARI“.

Leidžia D. S. Literatūros skyrius.

Redaguoja Periodinių raštų Redakcija.

Lietuvos Valstybės spaustuva. Kaunas, Vainikų gatvė Nr. 11.